

ERDEI SZALONKÁK KÖLTŐ-ÉS TELELŐ HELYEI KÖZÖTTI ÚTVONALAINAK LEÍRÓ JELLEMZÉSE

Somos Nóra

Vadgazda mérnöki szak, BSc, nappali

Vadgazdálkodási és Természetvédelmi Intézet, Vadbiológiai és Vadgazdálkodási Tanszék

Belső témavezető: dr. Schally Gergely Tibor, tudományos főmunkatárs, Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem, Vadgazdálkodási és Természetvédelmi Intézet, Vadbiológiai és Vadgazdálkodási Tanszék

A vizsgálat célja az volt, hogy a GPS-alapú nyomkövetés segítségével részletesen bemutassa az erdei szalonka (*Scolopax rusticola*) vonulásának legfontosabb jellemzőit. A kutatás során három fő tényezőt vizsgáltam: a vonulási távolságot, az irányt és az útvonal egyenességét. Ezek az adatok lehetővé tették a faj mozgásának pontosabb megismerését és modellezését, valamint összevethető a korábbi gyűrűzési és telemetriás vizsgálatok eredményeivel.

A GPS-jeladóval ellátott egyedek mozgása alapján megállapítható, hogy a szalonkák tavaszi vonulása viszonylag egységes irányú, döntően Északkelet felé zajlik. Az egyedek között megfigyelhető különbségek főként a megtett távolságban és a vonulás hosszában jelentkeznek, de az általános mintázat hasonló. A legtöbb madár útvonala 2500–3000 km közé esett, néhány esetben ennél rövidebb vagy hosszabb szakaszokkal. Az adatok alapján az átlagos vonulási távolság és az irányok szórása is meglehetősen szűk tartományban mozgott, ami a faj jól rögzült vonulási stratégiájára utal.

Az útvonalak egyenessége különösen érdekes eredményt mutatott: a madarak mozgása a legtöbb esetben szinte teljesen egyenes vonalat követett, az eltérések aránya 88–99% között alakult, az átlag 95% körül volt. Ez azt jelzi, hogy a szalonkák vonulása során a repülési irány szinte folyamatosan a cél felé mutat, és a madarak csak kisebb mértékben térnek el az ideális útvonaltól. A legnagyobb eltérések a költőterület megközelítésekor jelentkeztek, ami arra utal, hogy a madarak nem véletlenszerűen, hanem tudatosan korrigálják irányukat, amikor a cél közelébe érnek. Ez a viselkedés a faj fejlett navigációs képességét bizonyítja, valamint azt, hogy képesek alkalmazkodni a környezeti tényezőkhez, például a szélirányhoz vagy a domborzati viszonyokhoz (Schally és mtsai, 2022).

Az eredmények jól illeszkednek a nemzetközi kutatások megállapításaihoz is. Anderson és munkatársai (2020) kimutatták, hogy mind a rövid, mind a hosszú távon vonuló madarak törekednek az idő- és energiatakarékos mozgásra. Az ő vizsgálatukban az útvonal-egyenességi mutató rövid távon 0,82, hosszú távon 0,68 volt, ami azt jelenti, hogy a hosszabb távot repülő fajok is igyekeznek minél hatékonyabban eljutni céljukhoz, még ha kisebb kitérőket is tesznek. Hasonló megfigyeléseket tett Lee és munkatársai (2023) is, akik 19 afro-palearktikus vonuló madárfaj mozgását követték nyomon, és 0,73–0,89 közötti egyenességi mutatókat mértek. Eredményeik szerint a földrajzi akadályok (például a Szahara, a Földközi-tenger és a hegyvonulatok) hatással vannak az útvonal alakulására, de a madarak ezekhez alkalmazkodva is hatékonyan tudnak mozogni, sok esetben éjszakai repülést választva, amikor kedvezőbbek a légköri viszonyok.

Ezekkel összevetve megállapítható, hogy az erdei szalonka vonulása nem tér el jelentősen más vonuló madárfajok viselkedésétől. A faj mozgása tudatosan tervezett, jól szervezett és az energiatakarékos elv követi. A GPS-adatok alapján a madarak nem véletlenszerűen repülnek, hanem egy meghatározott útvonalat követnek, amelyet csak akkor módosítanak, ha az időjárási vagy környezeti tényezők ezt szükségessé teszik.

Összességében elmondható, hogy a GPS-nyomkövetés megbízható és pontos módszer az erdei szalonka tavaszi vonulásának elemzésére. Az így nyert adatok nemcsak tudományos szempontból értékesek, hanem a gyakorlati természetvédelem és vadgazdálkodás számára is hasznosak. A vizsgálat eredményei segítséget nyújthatnak a faj védelmi stratégiájának kidolgozásában, a fontos pihenő- és táplálkozóhelyek megőrzésében, valamint a vonulási útvonalak hosszú távú fenntartásában.